

Kaynaştırma Öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersine İlişkin Algılarının İncelenmesi; “Kaynaşıyorlar mı Yoksa Arada Kaynıyorlar mı”

(The Examination of Inclusion Students' of Perceptions about Social Studies Lesson “Are They Adapt or Get Lost”)

Yücel KABAPINAR^{a20}, Cihan ALBAY^b Nazlı ASLAN^c

(a) Marmara Üniversitesi, Eğitim, Sınıf Öğretmenliği, İstanbul

(b) Biruni Üniversitesi, MYO, Çocuk Gelişimi, İstanbul

(c) MEB, Sınıf Öğretmeni, İstanbul

Özet

Ülkemizde özel gereksinime ihtiyaç duyan dezavantajlı bireylerimiz eğitimlerini ağırlıklı olarak kaynaştırma yöntemiyle sağlamaktadır. Kaynaştırma eğitiminin yasal dayanağa dayandırılması sonucu kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısında ciddi artışlara sebep olduğu göstermektedir. Özel eğitim hizmetlerinin temel amacı, bireye bağımsız yaşam ve uyum becerileri kazandırmasıdır. Kaynaştırma uygulamasının temel amacı da; kaynaştırma öğrencisinin akranlarıyla iletişim rolünü ve sosyal kabulünü gerçekleştirmektir. Bir diğer deyişle, topluma entegrasyonun sağlanarak, bireye toplumsallaşmasında pozitif katkı sunmaktır. Bireyin bu toplumsallaşması ve sosyal iletişimi sürecinde eğitim programlarının önemi oldukça fazladır. Bu eğitim programlarının içerisinde Hayat Bilgisi dersi toplumsallaşmaya vurgu yapan en önemli mihenk derslerden biridir. Bu ders çerçevesinde edinilebilecek kazanımlar; kaynaştırma öğrencisinin ihtiyaç duyduğu bazı temel becerileri kazandırmak, bireyin toplumsallaşması yönünde önemli katkılar sağlamaktır. Bu çalışmada, kaynaştırma uygulaması sürecindeki ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi derslerinde yaşadıkları süreçlerin belirlenmesi ve bu öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasındaki etki ve algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Sultangazi ve Avcılar ilçelerinde bulunan sosyo-ekonomik açıdan orta seviyedeki iki ilkokulda görev yapan 3. sınıfların 2 sınıf öğretmeni ve bu öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi olan 5 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın veri toplama araçlarını gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve anket formundan oluşmaktadır. Her bir öğretmenin Hayat Bilgisi dersi 6’şar saat süre ile gözlemlenmiş, bu süreçte öğrencilerin Hayat Bilgisi dersindeki öğrenme ve durumları öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede de öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ne açıdan baktığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Verilerin analiz sonuçları öğretmenlerin genel öğretmenlik bilgisi çerçevesinde kaynaştırma öğrencilerine yaklaştıkları görülmektedir. Sınıfta “iyi niyetli” yaklaşımlarla” kaynaştırma öğrencileri iletişim ortamına katılmaya çalışılmakta ancak bu çabalar sistematik ve özel eğitim ilkeleri çerçevesinde çok da yeterli olmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Hayat Bilgisi, Özel Eğitim, Özel Öğrenme Güçlüğü

Abstract

Our disadvantaged individuals in need of special needs in our country provide their education mainly by inclusion method. There is a significant increase in the number of students receiving inclusive education. The main purpose of special education services is to provide the individual with independent life and adaptive skills. The main purpose of mainstreaming is; to realize the role of the mainstreaming student in

²⁰ Prof. Dr. Yücel KABAPINAR, Marmara Üniversitesi, ykabapinar@marmara.edu.tr

communicating with peers and social acceptance. In other words, by providing integration to society, to make a positive contribution to the socialization of the individual. In this process of socialization and social communication of individuals, the importance of educational programs is quite high. Among these education programs, Life Science course is one of the most important courses that emphasize socialization. The acquisitions of this course; The aim of this course is to gain some basic skills needed by mainstreaming students and to make important contributions to the socialization of the individual. In this study, it is aimed to determine the positive and negative processes experienced by the third grade students in the mainstreaming process and to determine the effects and perceptions of the teachers who provide education to these students. The study group of the study consists of two class teachers of third grade and five mainstream students of Sultangazi and Avcılar districts of Istanbul. Data collection tools of the study consisted of observation, semi-structured interview form and personal information form.

Keywords: Inslusing, Life Studies, Special Education, Special Learning Difficulty

Giriş

Çocuklar fiziksel özellikleri ve öğrenme yetenekleri açısından birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Bu farklılıklar genel olarak bedensel, bilişsel ve duyuşsal olarak gruplanabilir. Bazıları çabuk öğrenirken, bazıları ise yeni becerileri genelleyebilmek ve sürdürürebilmek için tekrara ihtiyaç duyabilmektedir. Her çocuk farklı öğrenme alanlarında farklı öğrenme özelliklerine ve öğrenme hızlarına sahiptir. Yaşanan bu farklılıklar belli sınırlar içerisinde olduğunda, öğrenciler genel eğitim hizmetlerinden yararlanırken, farklılıkların daha yoğun olduğu durumlarda, genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta ve özel eğitim hizmetleri gerekli olmaktadır (Cavkaytar, 2013; Diken, 2019).

Hayat bilgisi, ‘öğretimde toplulaştırma’ ilkesinden hareketle oluşturulmuş bir derstir. Genel olarak, doğa ve toplum bilimleri alanlarına ilişkin, çağın gerektirdiği en temel bilgi, beceri, tutum, düşünce ve değerlerin seçilip, örgütlenmesiyle ‘çocukları yaşama hazırlama ve yaşam bilinci oluşturma’ işlevini üstlenmektedir. İlköğretimin temel amacı, çocukları hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. Bu amaca ulaşmada hayat bilgisi dersi ilk derstir ve ilkökul yıllarının ilk üç sınıfında çocuklar için önemli derslerden biri olarak görülmektedir (Öztürk, Dilek, 2002). Hayat bilgisi dersinin devamı niteliğinde de sosyal bilgiler dersi yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi, çocukların toplum ve toplumsal sorunları hakkında bilgi sahibi olmaları, bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmede, insan ilişkilerini anlamada, ulusal özellikleri kavramada önemli dersler arasında yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin sosyal yaşama hazırlanmasında önemli bir yeri vardır (Şahin, 1994). Dolayısıyla özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için de sosyal bilgiler dersi oldukça önemli bir yere sahiptir.

Çocuğun ilkökul eğitimi süresince en önemli derslerinin başında Hayat Bilgisi dersi gelmektedir. Hayat Bilgisi dersi yaşam ile ilgili her şeyi kapsamaktadır (Güven, 2010). Hayat Bilgisi çocuğun doğumundan itibaren geçen 6-7 yıldan bu yana dünyayı nasıl anlamlandırdığına ilişkin deneyimleri merkeze alarak, bundan sonraki yaşamına ilişkin bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaya, çevresini sosyal ve fiziki boyutta anlamasına katkıda bulunmaya çalışan derstir (Kabapınar, 2018).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın amacı; temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda program çerçevesinde öğrenciler; kendini ve yaşadığı çevreyi tanır, aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur, millî, manevî ve insanî değerleri yaşantısal hale getirir. Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur, kişisel bakım becerilerini geliştirir, sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir, sosyal katılım becerisi kazanır, zamanı ve mekânı algılama becerisi edinir, kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirir, öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanır. Ayrıca temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanır, ülkesini sever, tarihî ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli ve doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur, bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanır (MEB, 2018).

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı temel yaşam becerilerine sahip bireyler yetiştirmek amacıyla beceri temelli bir yaklaşımla hazırlanmış ve bu beceriler temel yaşam becerileri olarak adlandırılmıştır. Beceriler belirlenirken 2/1/2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nde yer alan anahtar yetkinlikler dikkate alınmıştır. Anahtar yetkinlikler

“anadilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlilik, inisiyatif alma ve girişimcilik algısı, kültürel farkındalık ve ifade” şeklindedir. Programdaki temel becerilerin belirlenmesinde, bu yetkinliklerle birlikte beceri öğretimi ve hayat bilgisi öğretimi üzerine yapılan çalışmalar etkili olmuştur.

Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki bu beceriler normal gelişim göstermeyen çocuklar da dahil olmak üzere tüm çocukların yaşadığı hayatın farkında olmaları ve bu hayata uyum sağlamaları, topluma etkin olarak katılmaları, karşılaştıkları problemlere karşı çözüm üretmeleri, daha sonraki öğrenim yaşantılarına temel oluşturması bakımından önemli becerilerdir. Bu bağlamda Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında öğretmenlerin programı uygulanırken dikkat etmeleri gereken on dört maddenin birinin “Program, uygulanırken özel gereksinimi olan öğrenciler için gereken esneklik gösterilmeli, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda etkinlikler hazırlanmalı ve planlamalar yapılmalıdır.” olması programın özel gereksinimli çocukları en az akranları kadar önemseydiğini göstermektedir.

Bu çalışmada, kaynaştırma uygulaması sürecindeki ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi derslerinde yaşadıkları olumlu-olumsuz süreçlerin belirlenmesi ve öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasındaki etkilerinin ve algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları şunlardır:

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin bakış açıları nasıldır?

Kaynaştırma öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine ilgileri ve katılım düzeyleri nasıldır?

Öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersindeki ilgi ve katılımlarına ilişkin bakış açıları nasıldır?

Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırma olup durum çalışması desenine göre biçimlendirilmiştir. Yine durum çalışması desenlerinden “bütüncül çoklu durum deseni” yöntemine göre yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturacak okulları, “amaçsal örnekleme yöntemleri”nden “tipik durum örnekleme yöntemiyle” seçilen okullardan oluşturulmuştur. Seçilen öğretmenler de “ölçüt örnekleme yöntemiyle” belirlenmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu İstanbul Sultangazi ve Avcılar ilçelerinde bulunan sosyo-ekonomik açıdan orta seviyedeki 2 ilkokulda görev yapan 3. sınıfların 2 sınıf öğretmeni ve bu öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi olan 5 öğrenciden seçilmiştir.

Verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu, gözlem kullanılmıştır. Öğretmenlere derste hangi boyutların gözleneceği açıklanmadan Hayat Bilgisi dersleri 6’şar süre ile gözlenmiştir. Gözlem sürecinde öğretmen-kaynaştırma öğrencisi iletişim sürecine odaklanılmış, yine kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içinde neler yaptıkları da gözlenmiştir. Ardından dersleri gözlemlenen öğretmenlerle kaynaştırma uygulaması ve sınıfta kaynaştırma öğrencilerine katkıları boyutlarını gündeme getiren yarı yapılandırılmış görüşme de gerçekleştirilmiştir. Bunların ardından kaynaştırma öğrencileri ile de Hayat Bilgisi dersi ve bu derste yaptıklarını merkeze alan bir görüşme de gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler belirli kategoriler altında sistematize edilerek belirli sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bulgular

1. Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin bakış açıları nasıldır?

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler incelendiğinde, öğretmenler kaynaştırma eğitimini yerinde bir uygulama olarak görmektedirler. Fakat öğretmenler, öğrencilerin engel ya da özel durum düzeyinin de önemli olduğunu düşünmektedirler. Bazı öğrencilere birebir zaman ayrılmadığı sürece ilerleme kaydedilmediği, yetiştirilmesi gereken müfredatın olmasının buna engel olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin akranlarıyla olan dersleri dışında da özel olarak özel eğitim temelinde ders almaları gerektiğini düşünmektedirler. Sınıfta yapılan gözlemler sonucu elde edilen veriler incelendiğinde öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) oluşturma kültürünü bilmediği ve bu öğrencilere yönelik BEP uygulamadığı görülmektedir. Ayrıca sınıfta farklılaştırılmış etkinliklerin sunulmadığı, genel öğretmenlik ilkelerinin kaynaştırma öğrencileri üzerinde uyarlanmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Öğretmenler bu süreç için özel bir eğitim de almamışlardır.

2. Kaynaştırma öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersine ilgileri ve katılım düzeyleri nasıldır?

Çalışmada Hayat Bilgisi dersinde kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme ortamlarındaki katılım düzeyleri ve derse ilgi düzeylerini belirlemek için 5 kaynaştırma öğrencisi 6 ders saati boyunca gözlemlenmiştir. Bu öğrencilerin özel eğitime ilişkin kişisel durumları ve Hayat Bilgisi dersine katılımları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Hayat Bilgisi dersinde Muhammet Emir: Muhammet Emir hafif düzey zeka geriliği olan 9 yaşında bir öğrencidir. Muhammet Emir dersin büyük bir kısmını kalem sallayarak geçiriyor. Kalemi sallarken çoğunlukla gözü kaleme oluyor ya da etrafına bakıyor. Bazen kalem sallarken bir şeyler mırıldanıyor. Bazen de kalemi bırakıp parmaklarıyla oynuyor. Öğretmene ya da akıllı tahtaya en fazla 4-5 saniye bakıyor sonra kalemini sallamaya devam ediyor. Arka sırasında biri oturduğunda sürekli arkasını dönüp arkadaşlarını rahatsız ettiği için öğretmeni onu en arka sırada oturtuyor.

Öğretmenin Muhammet Emir’i derse katma çabaları aşağıdaki gibidir:

Öğretmenin Akademik Katkıları	Öğretmenin Destekleyici Katkıları
Peş peşe 7 soru sordu	2 kez “Aferin” dedi. Biri akıllı tahtadaki soruyu doğru okuduğu için, diğeri sözel olarak direkt Muhammet Emir’in kendisine sorduğu “Keçinin yumurtası var mı?”, “Sütü var mı?” sorularına doğru cevap verdiği için.
1 kez Hayat Bilgisi ders kitabındaki tam metni okuttu.	2 kez dersin başında Hayat Bilgisi ders kitabını açıp açmadığını kontrol etti. Birinde kitabını açmasına yardım etti.
2 kez akıllı tahtadan test sorusu okuttu.	1 kez Hayat Bilgisi ders kitabındaki sorunun cevabını öğrencilere kitaba dikte yaptırırken Emir’e yazması için yardım etti.
	2 kez yanına oturup dersi buradan sürdürdü. Bir ders 18 dakika, diğers 3 dakika oturdu.
	1 kez kitaba yazılan sorunun cevabını yazıp yazamadığını kontrol etmek için yanına çağırdı.
	2 kez sesli okunan metinde takip etmesi gereken yeri gösterdi.

Muhammet Emir’in derse katılımına yönelik kendisinin bir girişimi gözlemlenmemiştir.

Hayat Bilgisi Dersinde Enes: Enes özel öğrenme güçlüğü olan 10 yaşında bir çocuktur. Enes’in derse takip etme ve dinlemede herhangi bir sorunu yoktur. Öğretmenin Enes’i derse katma çabaları aşağıdaki gibidir.

Öğretmenin Akademik Katkıları	Öğretmenin Destekleyici Katkıları
1 kez Hayat Bilgisi ders kitabından tam metni okuttu	3 kez “Aferin” dedi. 1.’si eşleştirme sorusunu doğru yaptığı için, 2.’si Atatürk ile ilgili soruya doğru cevap verdiği için, 3.’sü kitaptaki sorunun cevabını kitaba doğru yazdığı için
2 kez tartışılan konu hakkında “ Sen ne düşünüyorsun Miraç?” diyerek fikrini sordu.	1 kez kitabındaki sorunun cevabını doğru yazıp yazamadığını kontrol etmek için yanına çağırdı. Cevabı doğru yazmıştı.
2 kez akıllı tahtada sesli okutarak test sorusu çözdürdü. (Birini yanlış yaptı, diğerini öğretmenin verdiği ipuçlarıyla doğru çözdü.)	1 kez konuyla ilgili direkt soru sordu (“Sizin evinizde hala köpek var mı, neden almıştınız?”)
1 eşleştirme sorusunu akıllı tahtada sesli okutarak yaptırdı. Soruyu doğru eşleştirdi.	1 kez kitabındaki sorunu cevabını yazıp yazmadığını yanına çağırarak kontrol etti
1 kez başkasının yaptığı test sorusunun cevabı için “Sen ne yaptın?” diye sordu.	

Enes’in Derse Katılma Çabaları:

4 test sorusunu akıllı tahta okuyarak yapmak için parmak kaldırdı. Öğretmen başka öğrencileri kaldırdı. Öğretmenin sınıfa sorduğu 2 soruya Hayır anlamında kafasını salladı. 1.“Her hayvanın etini yer miyiz?” 2.“Resimdeki kadını tanıyor musunuz?” Öğretmenin çözülen test sorusu için sınıfa sorduğu “Bu sorunun cevabını A yapanlar?” sorusuna parmak kaldırdı.

Hayat Bilgisi dersinde Fuat: Fuat; özel öğrenme güçlüğü olan 9 yaşındaki bir öğrencidir. Fuat genelde ders dışı materyallerle zaman geçiriyor, Günlük hayatında aktif olarak karşılaştığı konular derste de işlenirse dikkatini çekiyor aksi halde konular dikkatini çekmemektedir. Derste öğretmenin dediklerini yazmıyor ve öğretmenle pek göz kontağı kurmuyor. Ayrıca Fuat’ın sınıf arkadaşlarıyla sosyal iletişimi oldukça zayıftır. Öğretmenin Fuat’ı derse katma çabaları aşağıdaki gibidir:

Öğretmenin Akademik Katkıları	Öğretmenin Destekleyici Katkıları
Mustafa Kemal Atatürk hayatta olsaydı sizce hayatımızda ne gibi değişiklikler olurdu sorusu soruldu. Hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden (koyun, inek, süt, et) nasıl yararlanırsınız. Peynir yapımı nasıldır? Kimler bu sabah kahvaltısını yaptı? Sınıfta bir öğrenciye Hayat Bilgisi kitabındaki metni okuttu ve herkesin takip etmesini istedi. Okutulan metinden sorular sordu. Öğretmen sorulan soruların cevaplarını deftere yazıp öğretmen masasına getirilmesini istedi.	Öğretmenin Fuat’ı özel olarak derse dahil etme girişimi olmadı. Fuat gözlemlerim süresince derse pek ilgisi olmadı, fakat günlük hayatta karşılaştığı Peynirin nasıl yapıldığı sorusuna ve Hayvanlardan nasıl yararlanırsınız sorusuna ilk defa heyecanla parmak kaldırmasına rağmen öğretmenin söz hakkı vermeyişi Fuat’ın motivasyonunun düşmesine neden oldu.

Fuat’ın derse katılma çabaları:

Fuat sadece 2 defa parmak kaldırdı, bu girişimi de öğretmeni tarafından görmezden gelindi.

Hayat Bilgisi dersinde Dilan: Dilan; hafif düzeyde zihin yetersizliği tanısı olan 10 yaşındaki bir öğrencidir. Dilan arkadaşları okuma problemi yaşadığından dolayı arkadaşları tarafından dışlanan, dışlanmamak için arkadaşlarıyla aynı görünmeye çalışan fakat akademik olarak akranlarından geride kalan bir öğrencidir. Derste öğretmenin sorduğu soruları arkadaşları gibi yazmaya çalışıyor ancak çok yavaş yazdığı için sadece sorunun başını yazabiliyor. Ayrıca günlük konuşmaları ya da günlük hayatında

karşılaştığı konular hakkında aktif olarak konuşabiliyor ve bilgilerini aktarabiliyor. Öğretmenin Dilan'ı derse katma çabaları aşağıdaki gibidir

Öğretmenin Akademik Katkıları	Öğretmenin Destekleyici Katkıları
Mustafa Kemal Atatürk hayatta olsaydı sizce hayatımızda ne gibi değişiklikler olurdu sorusu soruldu. Hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden (koyun, inek, süt, et) nasıl yararlanırsınız. Peynir yapımı nasıldır? Kimler bu sabah kahvaltısını yaptı? Sınıfta bir öğrenciye Hayat Bilgisi kitabındaki metni okuttu ve herkesin takip etmesini istedi. Okutulan metinden sorular sordu. Öğretmen sorulan soruların cevaplarını deftere yazıp öğretmen masasına getirilmesini istedi.	Dilan sen kahvaltı yapıyor musun? , Kahvaltıda hangi hayvansal ürünleri tüketiyorsun? Öğretmen Dilan'ın yanına gelerek başını okşadı. Okutulan metinle ilgili Dilan'a hiç soru <u>sormadı</u> .

Hayat Bilgisi dersinde Buket: Buket, özel öğrenme güçlüğü ve hafif işitme yetersizliği tanıları olan bir öğrencidir. Buket sosyal gelişimde orta düzeyde fakat akademik düzeyde akranlarından biraz geridedir. Ders veya ders aralarında bu yetersizliği farklı durumlarla dikkat çekerek üstesinden gelmeye çalışıyor. Derste ders dışı materyallerle ilgileniyor ve dikkat çekmek için hep ailesiyle yaptığı etkinliklerden bahsediyor. Hayat bilgisi dersinde ise günlük hayatta karşılaştığı konular dikkatini çekiyor ve derse katılım sağlıyor fakat akademik bilgi isteyen konularda derse pek katılım göstermiyor. Öğretmenin Buket'i derse katma çabaları aşağıdaki gibidir:

Öğretmenin Akademik Katkıları	Öğretmenin Destekleyici Katkıları
Mustafa Kemal Atatürk hayatta olsaydı sizce hayatımızda ne gibi değişiklikler olurdu sorusu soruldu. Hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden (koyun, inek, süt, et) nasıl yararlanırsınız. Peynir yapımı nasıldır? Kimler bu sabah kahvaltısını yaptı? Sınıfta bir öğrenciye Hayat Bilgisi kitabındaki metni okuttu ve herkesin takip etmesini istedi. Okutulan metinden sorular sordu. Öğretmen sorulan soruların cevaplarını deftere yazıp öğretmen masasına getirilmesini istedi.	2 defa aferin dedi. Birincisi "Atatürk olmasaydı yabancılar ülkemizi alırdı" cevabıydı. İkincisi ise okuma parçasını takip ettiği içindi. Öğretmen yanına gelip okunacak metnin sayfasını açmasına yardım etti. 1 kez yanına gelip okunan metni takip edip etmediğini kontrol etti. Buket'in parmak kaldırmasından dolayı 6 defa söz hakkı verdi. (Bu sorular genelde günlük hayatta karşılaştığımız konulardı.)

Buketin derse katılma çabaları

8 defa parmak kaldırdı bunların 3'ü okuma parçası ile ilgili sorular içindi. 2'si Atatürk ile ilgili, ikincisi hayvansal ürünlerle ilgili 1'i de kim köy gördü sorusunun cevabı içindi. Öğretmeni konuşurken uzun göz kontağı kurup öğretmeni dinledi. Öğretmenin söylediği okuma parçasını açarak takip etti.
--

Yukarıdaki gözlemlerden öğretmenlerin sınıf içi iletişim noktasında kaynaştırma öğrencileri ile genel öğretmenlik algılarını merkeze alan 'iyi niyetli' çabalar içerisine girdikleri gözlemlenmektedir. Öğretmenler, sınıf öğretmeni olarak, hem sınıfla ilgilenmekte hem de kaynaştırma öğrencilerini de, gerçekleştirebildikleri kadar, sürecin içerisine katmaya çalışmaktadırlar. Öğretmenler, kaynaştırma

öğrencilerini merkeze alan bir eğitim ya da seminer almamışlardır. Bu anlamda sınıf içerisindeki kaynaştırma öğrencilerine verilen katkı biraz el yordamıyla gerçekleşmektedir denilebilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersindeki ilgi ve katılımlarına ilişkin bakış açıları nasıldır?

Öğretmenlerle yapılan görüşmede ve sınıf gözlemlerinde kaynaştırma öğrencileriyle özel olarak ilgilenilmesi gerekliliğini söylese de yapılan gözlemlerde bu öğrencilerin görece/kısmen göz ardı edildiği görülmüştür. Farklı düzeylerde olan öğrenciler için ayrı/farklılaştırılmış ödevin gerekliliği görüşmede öğretmen tarafından savunulmasına karşın pratikte bunun uygulanmadığı gözlemlenmiştir. Kaynaştırma eğitimine ilişkin mevzuatta yer almasına rağmen kaynaştırma öğrencileri BEP hazırlanmadığı görülmüştür. Kaynaştırma öğrencilerinin bireysel farklılıklarının göz önünde olduğu ve farklı öğretim materyallerine gereksinim olduğu dile getirilmiş fakat gerekli kuruluşların bu tür materyalleri temin etmediği anlaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenler, kaynaştırma uygulamasını gerekli görmektedirler. Yine öğretmenler kaynaştırma uygulamasının bir parçası olmada isteklidirler. Fakat sınıf öğretmenliğinden edinilen bilgilerle yapılan uygulama amaca yeterince hizmet etmemektedir. Öğretmenler kendilerini kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz görmektedir. Bunun için öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim, kurs, seminer gibi eğitimlerin verilmesi son derece önem kazanmaktadır. Her okulda en az bir rehber öğretmen bulunmalıdır. Her çocuğun durumu özeldir; bu özel duruma yönelik öğretmenler gerekli sınıf düzenlemesi yapmalı, gerekli yöntem, teknik ve materyalleri kullanmalıdır. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırlanmalıdır. Hayat Bilgisi dersi her öğrencinin gerçek hayatta karşılaşılabileceği, dikkatini çeken olguların fazla olduğu, az çok konularla ilgili yaşanmışlıklarının olduğu bir derstir. Öğretmenler Hayat Bilgisi dersinin bu yönünü kaynaştırma öğrencileri adına fırsata çevirmelidir. Kaynaştırma eğitimi Rehberlik Araştırma Merkezi, rehber öğretmen, müdür, müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni, diğer okul çalışanları, aile tüm bileşenleriyle bir ekip işidir. Okullarda gelişigüzel değil komisyonlarca ciddi bir şekilde yürütülmelidir.

Kaynakça

- Cavkaytar, A. (2013) (Ed.). *Özel eğitim*. Ankara: Vize Yayıncılık
- Diken, H. İ. (2019) (Ed.). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*, Ankara, PegemA
- Güven, S. (2010). “1. 2. ve 3. Sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri ve bütüncül yaklaşım”. N. Baysal (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (ss. 32-48). İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Kabapınar, Y. (2012) *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: PegemA.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *İlköğretim hayat bilgisi dersi (1, 2 ve 3. sınıflar) öğretim programları ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi
- Öztük, C., Dilek, D. (Eds) (2002). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: PegemA
- Şahin, T. (1994). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde akademik benlik kavramı, ders içi öğrenme ve ders dışı çalışma yolları ile başarı ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 10, 43-48.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.